

જાળ લગ્ન દુઃખ દરશિકા અથવા

જાળ

૧૩૭૩

જાળ લગ્ન દુઃખ દરશિકા

અથવા

ક નો. ડું.

જાળ લગ્નના આટકાવના

ઊદ્દેશાર્થે પદ્યમાં રચી

અમટ કરનાર,

ભટ બળદેવરામ કૃષ્ણરામ માસ્તર.

(આ પુસ્તક સને ૧૮૬૭ ના આકટ ૨૫ મા મુદ્રણ
રજિસ્ટર કરાવેલું છે.)

મુંબઈ:

વર્તમાન છાપોપાનામાં છાપ્યું છે.

પાલીતલાવ, નંબર—૮૭૨.

સંવત ૧૯૩૭. સને ૧૮૮૧-

કિંમત ૪ આના.

બાળ લગ્ન દુઃખ દર્શક

અથવા

ક જોડું.

બાળ લગ્નના અટકાવના

ઔદ્યોગિક પદ્ધતિ રચી

પ્રગટ કરનાર,

ભટ બાળદેવરામ કૃષ્ણરામ માસ્તર.

(આ પુસ્તક સને ૧૮૬૭ ના આકટ ૨૫ મા મુદ્દબ
રજિસ્ટર કરાવેલું છે.)

મુંબઈ:

વર્તમાન છાપાખાનામાં છાપ્યું છે.

ધોળીતલાવ, નંબર—૮૬૨.

સંવત ૧૯૩૭. સને ૧૮૮૧-

કિંમત ૪ આના.

પ્રસ્તાવના.

આજકાલ નામદાર બ્રિટીશ સરકારની રાજ્ય સત્તાથી અને આપણા હિંદૂના પરા પૂર્વના સ્થળે જેમ જેમ તેમનું વધારે સાર્વ ભૌમત્વપણું પ્રાપ્ત થયું, તેમ તેમ વિદ્યાની વૃદ્ધિ થવાથી, જુદા જુદા વિષયો ઉપર વિવેચન થઈ પુસ્તકો પ્રસિદ્ધ થયાં છે. જેથી આર્ય જનોને ઊર્જિત દશામાં આવવાનાં સાધનો મળ્યાં છે. જે જે પુસ્તકો, આપણા ગુર્જર હિંદૂ ભાષાઓની સંસારી હાલત સંબંધી પ્રગટ થયાં છે, તેના રચનાર વિદ્વાન ગુણી નરોં છે, અને તેવા વિદ્વાન જનોની પંડિતમાં માત્ર જવા આવવાના સહવાસથી આજ કેટલુંક થયું બાળ વિવાહ નિષેધક વિશે વિવેચન કરી એક લઘુ પુસ્તક બહાર પાડવાની ઊમેદ થવાથી, કજોડાથી થતાં દુઃખોનું કવિતા રૂપે માહારી યથા શક્તિ, અને બુદ્ધિએ રચી આ લઘુ ગ્રંથ પ્રસિદ્ધ કર્યો છે.

આમાં બાળ લગ્નથી થતા ગેર શાયદા, અને પૈસાના લોભથી, વૃદ્ધને કન્યા આપેથી, ને નિર્દોષ સ્ત્રીના પર પડતી વિપત્તી, અને મુખ્ય કરી નાની વયનો વર કન્યાને મળવાથી, જે સંસારમાં અરાખી થાય છે તે દર્શાવવામાં આવ્યું છે.

સર્વ વિદ્વાજનો પ્રત્યે માહારી વિનય પૂર્વક વિનંતી છે, કે મેં પીંગળ, ભાષા, વિરતી, પ્રાસ, અર્થ, અને નિયમો, એ તરફ લક્ષ ન આપતાં આ પદ્ય પ્રસિદ્ધ કરવાનો મહારો પ્રયત્નજ સમય છે, મોટે ગુણ દોષ વિશેની માફક આપતાં, અરા મતલબને ગ્રહણ કરશે, એવી આશા બાંધુ છું.

કર્તૃક

બાળ લગ્ન દુઃખ દર્શક કબોકુ.

મંગળા ચરણ.

શંકર રત્નતિ.

શાદ્દલ વિક્રિડીત છંદ.

દીનાનાથ દયાળછે જગતના, કાશીપુરાધીપતી,
શેત્રું શંકર સર્વદા હરધડી, મણે નમુ શીશથી;
અંધારંબ કરે કૃપાળ શિવજી, દેજો મુને મન્મતી,
રસનાવાસ કરો મદા પશુપતી, પ્રીતે કરે વીનંતી.—૧.

જગત કર્તા હૃદયે આ સૃષ્ટિમાં સર્વ માતી કરતાં
મનુષ્ય જાતીમાં વધારે સુખ બક્ષેલું છે; આહાર, નિદ્રા, અને
મૈથુન, પ્રાણી માલમાં મુકેલું છે, છતાં મનુષ્યમાં સારાસારનો
વિચાર કરવાની શક્તિ, અને વિવિધ પ્રકારનું માન વધારે છે;
જેવડે સૃષ્ટિની અનેક પ્રકારની રચનાનો ખ્યાલ, અને તરે-
હવાર જાતનાં કળા કૌશલ્યો, શોધી કહાડવામાં તર્ક શક્તિ
વધારે વાપરી મોકે છે, એ ખુબી સર્વ શક્તિમાન હૃદયે અદ-
ન્ય પ્રાણી કરતાં આપણામાં વિશેષ મુકી છે, એ તેનો ઉપકાર
અતી અનહદ છે.

સહિનુ મંડાણ થયું, તેમાં પ્રથમ આદી પૂરુષે સ્ત્રી પૂરુષનું જોડું ઉત્પન્ન કર્યું. ત્યાર પછી ક્રમે કરી વિસ્તાર વધતાં વધતાં પોત પોતાનાં કમો ઉપરથી વર્ણા વર્ણ થઈ જીદા જીદા ધર્મો, રીતભાત, અને વાહવટ, વિગેરે ચાલુ કરી અન્યો અન્ય સલાહ સંપત્તી વર્તના સારું મનુષ્યે પ્રથમ કામદા કાનુન, અને નીતિ શાસ્ત્ર વિગેરે સંસારાદી વ્યવહાર મર્યાદા પૂર્વક ચલાવવાને અર્થો રચ્યા; તેમાં જે વિદ્યા અને કળા કૌશલ્યમાં નીપુણ થયા, તે વર્ગે પંક્તિમાં ગણાવા લાગ્યા; તેમજ શ્રીમાન પૂરુષો જે ધર્મ, દાન, યજ્ઞયાગાદિક, તથા અન્ન છત્તો, અને શુભાશુભ કાર્યોમાં હજારો રૂપૈયા ખર્ચી, ત્યાં અનેક પ્રકારનાં લાંઠાંણાં કરી, પોતાની માતીનું તથા પ્લાઠાણું, તથા સંતમાધુ, વિગેરે વિદ્વાનોનું, સન્માન કરી વિજય મેળવી ગયા, તેઓ પણ વર્ણે પંક્તિમાં ગણાવા લાગ્યા. વળી તે કાળની સ્ત્રીઓ સદગુણી, સુશિળ, પતિવ્રતા નિતિવંત, વિવેકી, અને સંસારાદી વ્યવહાર ચલાવવામાં ધણીજ કુશળ, તેથી પોતાના દીકરા દીકરીઓને બાળપણ માંથીજ ઉત્તમ પ્રકારની નિતિની કેળવણી આપી પુખ્ત જીમરે તેમને સારું મોટા ઉમરનો લાભેક અને સદગુણી વર, તથા તેના ધરની સ્થિતિ, તથા તેના વડિલોનો વિવેક, વિગેરે કેટલીક બાબતોનો શોધ કરી પરણાવતા; તેથી તે સ્ત્રી પૂરુષમાં કદી પણ કલેશ કંકાશ ન થતાં તેઓ અન્યો અન્ય સલાહ સંપત્તી સંસાર સુખ ભોગવતાં હતાં, તેથી તેઓની સંતતી એટલે પ્રજા પણ કૌવતમંદ શૂરવીર, વિચ્છિન્ન, અને દીર્ઘાયુ થતી હતી, તેનું અર્થ કારણ પુખ્ત જીમરના સંપત્તિ

ધથીજ. અને આજના વખતની સ્ત્રી પુરુષની પ્રજા નીર્માણ, સુસ્ત, ખીકણ, ચરમાળ, અને અધવાયુ, તેમજ કુસંગી, એક ખીજમાં અરચી, અને કલેશ, કંકાસથી દુખી, તેનું ખરું કારણ અમાનતા, અને બાળ લગન એથીજ સમજવું.

માટે આ સંસારનું ખરું સુખ, પુરુષને મદ્યુણી સ્ત્રી થકીજ છે; તે સ્ત્રી નિર્ધન, કે શ્રીમંત, સખ, કે રંક વિગેરે સર્વ પંડિતમાં પોત પોતાના ધરનો પ્રધાન છે. સુખ દુઃખમાં ખીજનું સર્વે સગા સહોદર કર્તી તે વધારે ભાગ લે છે; અને આખા ધરનો બચહાર, ધરનું માન, અને મોરાતબ, જેમ રાજા પોતાના રાજ્ય ઉપર સ્વતંત્રપણે અમલ, અને સત્તા ગણાવે છે; તેમ તે રાખે છે અને બાહારની ઉલ્લેગ ધંધા-સંબંધી ઉદર પોષણના કામની કાળજી પુરુષ રાખે છે, આ રીતનો કમ અનાદીથી ચાલતો આવેલો છે.

પ્રાચીન કાળમાં જ્ય નીચ કુળ સંધાઈ ગયાં, તે ઉપર દસાંધેલાં કૃત્યોથી હોશ બોમ્બાયે; પણ કેહેવત છે કે (ચાપ ગયા અને લીસોટા રહ્યા.) એટલે હાલના જમાનામાં આવે ખંધૂઆયે પોત પોતાને અનુકુળ પડતા માર્ગ પકડી લીધા છે. આચાર મનુષ્ય પ્રાણીમાં સર્વે વર્ણમાં છે; પણ “પ્રસંગોપાત” કાઠો નહીં પરંતુ જ્ય વર્ણના હિંદુઓમાં જેવા કે બ્રાહ્મણ, વાલિયા, સોનો, પાટીદાર, ભાટીઆ, વિગેરે; એટલે જે સાતીમાં પુનર લગન કરવનો આદ્ય નથી તેઓમાં વિશેષ જોવામાં આવે છે.

કેટલીક સાતીમાં એવા કુળાભિમાનો હોય છે કે, પોતાના બાપદાદા, અથવા વડોલાએ જે કુળમાં કન્યા આપવાનો

વહિવટ પાડેલો હોય, ત્યાંજ પોતાની દીકરીઓ આપેછે, તેમાં વખતે બરાબર અને સારી રથીતિવાળું ઘર ન મળ્યું તો થોતે સારી હાલતમાં હોયતો જમાઇને કાંઈ આજીવિકા (ગુજરાન દાખલ ગરાસ) આપીને પણ દીકરી ત્યાંહાંજ પરણાવશે.

તેમજ કેટલાક પોતાના બરાબરીઓ અથવા ચઢોપાતો કુળવાન બોળીને કન્યા આપેછે, અને પેહુરામણીનો વર સમજીને તથા એવા કુળવાન પૂરૂષને ઘેર સંબંધ બાંધવાથી વધારે મહત્વછે, એમ સમજીને ઘણીજ ઉલટથી સો, બસો, કે પાંચસો, રૂપૈયા ધુન્ને ધાલી મ્હોટા થાટ માટથી પરણાવેછે. તેમાં વર મૂરખ હોકે, શહાણી, વિદ્વાન હો કે, અભણ, ઘરમાં આવા પીવાની સંસ્થા કેવીછે, તથા વહેવાઇ વળોટનો વિવેક કે-યોછે, ઇત્યાદી બાબતોનો કંઈ પણ વિચાર ન કરતાં ફક્ત કુળવાન દેખીનેજ અંજાઇ જાયછે. એ વિશેનો કેટલાક સમજીઓ, વર, અથવા ધર, કંઈક જુએછે, પણ ઘણા ખરા તો એવા કુળવાનને ઘેર કન્યા આપેછે કે, તેઓના ઘરમાં આધા પીધાનું પણ ઘણું સંકીરણ હોયછે, તે છતાં ઘણાજ મિથ્યા ભિમાની, અભણ, અને આજસુ, પોતાના કુળની મ્હોટાઇથી નિમગ્ન રહી મદના છોકલા જોવામાં આવેછે; સાસરાના ઘરમાં તે બિચારી ગરીબ અબજાએ પગ સુકયો ત્યારથી, મર્ણુ પર્યંત ઘરમાં દળી આંડીને, અથવા શીની કાંતીને, ઉલટું તેમનું પોષણ કરેછે; તોપણ ખીચારીને પેટ ભરી અન્ન અને અંગ ઠાંકવાને નબળું પાતળું વસ્ત્ર, પુરતું મળી સંકુ નથી, તો તેને ઉત્તમ પ્રકારની નીતિના કેળવણીનો લાભ તો ક્યાંથી મળે? અને આગળ દરસાવ્યુંછે કે, સ્ત્રી ધરનો

પ્રધાનછે, ને તે આપણા સુખ દુઃખમાં ભાગ લેછે; હવે સુખ જનો વિચાર કરે કે, જે સ્ત્રીઓ રાત્ર અને દિવસ પોતાના સ્વામીના ધરનું એક ધાંણીના બેલની માફક સંસારમાં ધર ખટલાનું જીવંત અંધે સુકી પોતાની હૈયાતી સુધી વેતર કરેછે, તોપણ તે મહા પાપી સાસરીયાં હાડ છેડ કરી ધિક્કારથી તેઓની સાથે અનીતિના શબ્દો વાપરી તીરસ્કારથી વરતેછે તો તે સ્ત્રીયો તેમના ધરનું પ્રાધાન્યપણું કેવી તરેહ બજાવી શકે? અને તેમના સુખ દુઃખમાં ભાગ કેવા ઉમળકાથી લેઈ શકે? આવી તરેહનો બનાવ બનવાથી અને અતિશે ઠાઠાપર થવાથી કેટલીક અનીતિનો માર્ગ પકડી દૂરાચરણથી ચાલેછે, તથા કેટલીક નીકળી પણ જાયછે; તો તેવા કુળવાનને આપણી સકુમાર કન્યાઓ આપવાનું કુળ શું? પ્રકત દલગીરી, અને જન્મ સુધી બળાપો, તથા મંથનો કાળો ઝાઘ, એ શિવાય બીજું નથી.

તેમજ કેટલાક પાપીઓ પોતાની દીકરીઓને પૈસા લેવાની લાલચે ધરમાં મોટી ઉમ્મરની કરી સાઠ કે હુંશી વર્ષના ડોસાને બે, ચાર, કે પાંચ હજાર સુધી રૂપેયા લઈ નેમ ગાયકે બકરી વેચે, તે પ્રમાણે પોતાની દીકરીઓ આપેછે; એ માળાપો કેવા પાપી, અને ધાતકી કહેવાય? તેમજ એ કન્યા વિક્રપનો પૈસા પણ કેવા સમજવા? જ્યારે તે સ્ત્રી બસ જીવાનીમા હાલેલ સાસરે આવેછે, અને પતીનું પ્રથમજ સુખાવલોકન કરેછે, ત્યારે પોતાના સ્વામીની છિંક જીર્ણ કરેક સમાન અવરથા દેખી મોટા ઊંડા નીસાસાથી પોતાના મનમાં કેવા પશ્ચાતાપ કરતો હશે? અને હૈયોગે સ્વામી (પાકુપાન)

સ્વર્ગવાશી થયો, તો એ ગરીબ અબળાના દુઃખની કાંઈ સીમા !
 “ કેટલાક વૃદ્ધ પુરૂષો પોતાને સંતતીના સુખને શરૂ હજારો”
 “ રૂપૈયા કંન્યાના બાપને ખાવાના આપી ચોરીએ ચઢેલા,”
 “ લગ્ન મંડપમાં મંગળ ફેરા ફરતાંજ સ્વર્ગવાશી થએલા મે”
 “ સાંભળ્યાછે.”

હવે તે લાચાર અબળાઓને સંસાર સુખ ભોગવવાનો દિવસનો સ્વપ્નનેપિ દૂર્લભ; આ વખતનો દયામણો દેખાવ જોઈ કોની આંખમાં આંસુ નહી આવે ? ખરેખર શોક, અને સંતાપ, બાળક સ્ત્રીના રંડાપાનોજ છે. એ બિચારીઓને જન્મ સુધી ચોરની માફક રંડાપો ભોગવી ધરનો ખુણો શેવી નીગળતી આંખોએ આયુષ્ય પૂરું કરવું પડેછે; તેમાં તેઓ-માંની કેટલીક બિચારીઓ બની જાર કંમો કરી ગર્ભપાત કરેછે; અને કેટલીક પર પૂરૂષોને લેઈ પોતાની નાત જાતને છોડી નીકળી પણ જાયછે; અને કેટલીક દુઃખ સહન ના થવાથી આપઘાત કરી પોતાના ધાતકી અને દૂર માહા પાપી માત પિતાને હત્યા પણ આપેછે; આવાં અનેક ઠેકાણે અને ઘણાંજ શોક કારક કૃત્યાં દેખવા છતાં. એક ઉપર ખીજી, અને ખીજી ઉપર ત્રીજી, આપવાનેં ચુકતા નથી; તેમ કેટલીક વખતે કંન્યા લાયકનો મોટો વર મળતો નથી, તેથી બે ત્રણ વર્ષનો વખતે નહાનો વર હોયતો તેની સાથે લગ્ન કરેછે. મોટે એમાં પણ પરીણામ માઠાંજ નોપજેછે.

આ ઉપરથી મારા સર્વે આર્ય બંધુઓને એટલીજ વિનંતીછે જે, પોતાની દીકરી પોતાના ખરાખરી આ સંબંધીને આપો, અથવા જો આ કુળમાં આપો, પણ પાંચ વર્ષે મોટો

અને સમગ્ર વર, અને લાઝિક ધર જોઇને' આપણે તે
તેથી તે દીકરી પોતાના સંસારે સુખમાં દિવસ સારી રીતે
નિરગમન કરી આપણને આશીરવાદ દેશે.

એક કુળવાન શ્રીમંતે પોતાની દસ વર્ષનો સક્રમાર
કન્યાને, કુલીન કુટુંબમાં લાયક વર, તથા યોગ્ય ધર ન મળ-
વાથી એક સાત વર્ષના અસાન છોકરા સાથે પરણાવી. એ
બાહ્ય પોતાની યુવા વસ્થાના મદને અંકુશમાં રાખ્યોછે,
છતાં અનેક તરેહના ખ્યાલ, અને કુતકો, કરી પોતાના
માત પિતાનો તથા સાસુ સસરાનો કેટલો ધિક્કાર કર્યોછે, તે
આ પાસેની (કનોડાની) કવિતા ઉપરથી સંલેખ ધ્યાનમાં
આવશે.

કન્નોડું :

— ૦ —

રાગ પરઝનો.

— ૦ —

(કશી મહિયર જેનો કંથડો એ રાગ.)

કરમે કન્નોડું મહારે કપાંહાં લખ્યું.—૮૬.

હારે ખેળેની રાજ્ય નગર રણિયાંમણ્યું,

સાબર સરીતાને તીરરે;

ત્યાંહાં પીચેર જતે વાણિયા,

માત પીતા અભી રામરે.

કરમે.—૧

હારે ખેળેની તાત કપૂરઅંદ માહરે,

કેસર માતા કેરું નામરે;

વેપાર કરેછે માણિક ચોકમાં,

નાણાવટી ગાંડે દામરે.

કરમે.—૨

કુળા ભિમાની તાત માહરે,

વટ રાજે સૌથો સારીરે;

પેટે પ્રજાનું સુખ નામજે,

સદા શેવે ત્રિપૂરાસીરે.

કરમે.—૩

જાપ કરાવ્યા જીગદીશના,

ભૂત, ભૂવા, જોગી, જતીરે;

અક્ષત ખતાવ્યા અતિશે વળી,

ગર્ભ વંતી યવા સતીરે.

કરમે.—૪

દાન દીધાં તે બહુ દીનને,

ખલ્લ ભોજન તો દહાડીરે;

પુણ્ય પ્રગટ થયું તે થકી,

ગર્ભ રહ્યો મુજ માડીરે.

કરમે.—૫

હર્ષ વાધ્યોછે બેઉ અંગમાં,

સુખ દીધું શ્રી મૂરારીરે;

દસે માસે તે પ્રસવ માહરે,

કન્યા રૂપે સકુમારીરે.

કરમે.—૬

વંદા મહેંચું તો ટળી ગયું,

ઉછેરેછે પુત્ર નેમરે;

લાડ લડાયાં અતી હાંસથી,

મહોટી કીધી મને બહેનરે.

કરમે.—૭

વર્ત કરાવ્યું ગોરય માતનું,

ગાય વ્રત કીધાં ભારીરે;

ખાવા, પીવા, ને અંગે ઝાઢવા,

રમું રમત તો સારીરે.

કરમે.—૮

વર્ષ દશેક થયાં એટલે,

માતાએ વિચાર્યું મનરે;

ખાળા રવરૂપે બની કન્યા,

ખરે ખરે મહારૂં ધનરે.

કરમે.—૯

લાડે કોડે તો દેઉ દીકરી,

કૂળવાન ધર જોધરે;

વરરૂપાળો રૂડો રાજવી,

કન્યા દેવા કરૂં સોધરે.

કરમે.—૧૦

માતે વિચારી જાત તાતને,
 ખહેન વસવા કેા જાગેરે;
 હુને પ્રીતે તે હાંસ ખૂચી,
 જમાઇ જુઓ જસ વાગેરે. કરમે.—૧૧
 સગવણ સાંધું તે ખહેની માહરે,
 વડોદરે શહેર જોડુરે;
 ફૂલીન ધર અતી શામતું,
 જમાઇ જોઇ મન મોહુરે. કરમે.—૧૨
 લગ્ન કીધાં તે જહુ લાડથી,
 પારણાનો વર લાવીરે;
 સાત વરસનો પર્ણાવિયો,
 લોકે ઠીકા કાઢી બાડીરે. કરમે.—૧૩
 બાળક તેથી નવ લાગીયું,
 તે દી સમજમાં થોડીરે;
 આશુ કસાવી લાચા મુજને,
 સ્વામી સંગે પ્રીતિ જોડીરે. કરમે.—૧૪
 સાંભળ ખહેની સ્વામી ભુખ વર્ણવું,
 કયા જનમનાં પાપરે;
 દેવ કુંગર માથે દોળિયો,
 જશે કયારે તે સંતાપરે. કરમે.—૧૫
 હારે ખહેની પતી મળયો ખાર વર્ષનો,
 હુંધું પંદર પ્રમાણરે;
 નાગો પ્રેરે નોડાર તે,
 નથી સમજ કે સાંનરે. કરમે.—૧૬

રૂપે તો જાણે ઇંદ્ર વાયલ્યું,

આધિ કડવું તે ઝેરરે;

રૂપ જોઇને બહેંગી થું કરે,

કર્મે કાધો અતી કેરરે.

કરમે.--૧૭

માત પીતા તો વેરી માહરાં,

કુળમાં મેલોને અંગારરે;

ક્યાંથી કાંકીડો શોધી કહાડિયો,

નહાનો મળયોએ નાદારરે.

કરમે.--૧૮

જોખન મદઝરે માહરે,

ઝુરી ઝુરી ખતી રોગીરે;

ધરગાં પ્રેલું બહેબાકળો,

કોઇ મળે નર ભાગીરે.

કરમે.--૧૯

ટોળા વંઝોઇ જેવી અગલી,

પતિ સુખ વિના તેવીરે;

કાંકી વિનાની જેવી આંખાઈ

પ્રેં જગતમાં એવીરે.

કરમે.--૨૦

અંદ્ર વિનાની જેવી રાતડી,

નદી જળ વિના કેવીરે;

ગાય વિનાની જુઓ વાછડી,

પીણુ સુખ વિના તેવીરે.

કરમે.--૨૧

કામ વશી રહ્યા અંગમાં,

જનાળા ચાલીએ આકાશરે;

મખી સાહેલી સુખ સાંભળું,

ચાઉ અતીથે ઉદાશરે.

કરમે.--૨૨

ભોગી મળેજો મન ભાવતો,	
કામ સમે તતકાળરે;	
જવાળા નરમ પાડું તે થકી,	
ભેટી દેખાડું હું જહાલરે.	કરમે.—૨૩
આપું માનીતાને ટુંપીયો,	
ખીજો કાવળનો હારરે;	
કામ સમાવે કોઈ માહરો,	
માનુ અતીથે ઊપકારરે.	કરમે.—૨૪
કાંતી કનક મય શોભતી,	
રંભા દેખી મુને લાજરે;	
સ્વર્ગ ભવનમાં તે જઈ વશી,	
વાન મુણે કહુ અઝીરે.	કરમે.—૨૫
ગજ મગાનો મહારો ચોટણો,	
જાણે વાસુકીએ નાગરે;	
જોઈને પાતળે પેશી મયો,	
છોડી ગયો નીજ જાગરે.	કરમે.—૨૬
લોચન વિશાળ દેખી નિર્મળાં,	
જોઈ અગસીતો નાશીરે;	
વનમાં વશીએ નેત્ર જોઈને,	
સદા રહે તે ઉદાસીરે.	કરમે.—૨૭
ભ્રમર જુઓ ને ભેડ વાંકડી,	
જાણે ધનુષ કમાનરે;	
કામી પડે બૂમી ઉપરે,	
પરે વાગડું મોહ્યાણરે.	કરમે.—૨૮

અવલુ જે શોભે રૂડા શીપથા,
 ગાલ ત્રાજુડી આકારરે;
 ગોરા ગાલેતો ખાડા પડે,
 હસું છું ખડેની જેવારરે. કરમે.—૨૯
 બલાટ તપેછે કેવા ચાંદણા,
 દેખી ચંદ્ર ઝાંખો થાયરે;
 સિલુતા પામીને પાળે શોક તે,
 એક દિવસ ન દેખાયરે. કરમે—૩૦
 અધર દોસેછે જે પ્રવાળથા,
 દંત માણેક સમાનરે;
 રસના અમૃત વાણી ઝોચરે,
 કોકીલ કરે જેમ ગ્યાનરે. કરમે.—૩૧
 નાશીકા કીરની ચાંચછે,
 ઝીવા કપોતના જેવીરે;
 ઊપમા આપું હું સખી કેટલી,
 હડપચી પણ તેવીરે. કરમે.—૩૨
 કર કરી સુંઠના સરીખડા,
 દસ આંગળી સમાનરે;
 જેવી દોસેછે મગની ધણી,
 નખ સુંદર પ્રમાણરે. કરમે.—૩૩
 કુચ કઠણુ જે અનારથા,
 અનુપમ રૂડા શોભેરે;
 સુંઠા ખાધને અવની પડે,
 કામી જન મન લોભેરે. કરમે.—૩૪

ઉદર પોયણુ પત્ર પાતણું,
 કઠી કેસરી સમાનરે;
 મંધા બે કદળીના સ્થંભછે,
 દેખી ભાગી ભૂલે ભાનરે. કરમે—૩૫
 પગની બે પાટલી સમાનછે,
 મંદો થકી રાતી ચોળરે;
 સર્વે અવયવ મ્હારે શોભતા,
 એવું રૂપછે અતોલરે. કરમે.—૩૬
 એવું સ્વરૂપ દીધું કારમું,
 એતો બ્રહ્મા તણી ભૂતરે;
 નિમ્યો ન કંથ સમાન કો,
 જીવતર કીધું ધૂળરે. કરમે.—૩૭
 હારે ખેંતી રૂપ સમાને મ્હારે શોભતા,
 અંગ તણા શણગારરે;
 પહેરી સ્વરૂપ કોને દાખવું,
 અંગે લાગેછે અંગારરે. કરમે.—૩૮
 કહલાં, કાંખી, ને લંગર શોભતાં,
 પગ માંહે જુઓ ભારરે;
 હાથે સુડાંછે ગજ દંતનો,
 જોની કોરણા રૂપાળીરે. કરમે.—૩૯
 ચીપો સુડાને મઠો હેમની,
 ખંગડીછે ખેલું દારરે;
 છંદ, પેરયાંછે કડાં, સાંકળાં,
 કારીગરીછે અપારરે. કરમે.—૪૦

હાથે ખાતુ અંધ શોભતા,
દમ આંગળીએ વેઢરે;
કંઠે ધર્યાંછે તુશી પાટીયાં,
હારે માતીનોછે મેરરે.

કરમે.—૪૧

કાનેછે કાંપ જડાવતા,
નાકે વેસરમાં માતીરે;
દામણી બાંધીછે બાલ ઉપરે,
ઝગ મગે જાણે જ્યોતીરે.
કાજળ સાર્યાંછે બેડુ આંખમાં,

કરમે.—૪૨

• માતુ કમળીંછે કોરરે;
પાંચ પટાનો રૂડો ધાધરે,
ચોળી ચમકેછે મોરરે.
ગજ સવાનો જાંચો દોલીયો,
મખ મલનો તળાઈરે;
નર્મછે ગાલ મથુરીયાં,
મચ્છર દાનીંછે સવાઈરે.

કરમે.—૪૩

એવી સજ્યાંછે મ્હારે પોઢવા,
પાસે હીંડોળાની ખાટરે;
ભાંગી વિનારે શા કામનો,
મુને થાયછે ગચ્છાટરે.

કરમે.—૪૪

પતી પોઢેછે મ્હારી સોડમાં,
એક ખાતુ ઈસ બાલીરે;
ખીકણ બોલાવું રંડી પડે,
પીટયો દેછે મુને ગાળીરે.

કરમે.—૪૫

કરમે.—૪૬

- જાને ગણેડી ભૂંડી ભારજ,
 કહેવા દેનેં મારી માતરે;
 ઠાઠાં ભંગાવું રાંડ તાહરાં,
 થાવા દેનેં તું પ્રભાતરે. કર્મ.—૪૭
 રાજ સેતાવેછે મુજને,
 મારી રાત અનેં દહાડીરે;
 ખોડ ભંગાવું ખરી ખાંતથી,
 કહી દેઉ કરી ચાડીરે. કર્મ.—૪૮
 માતા જુઝ્માનેં પેલી ખાયડી,
 રાતે આવી મુજ પાસેરે;
 કોટે વળગાડી ભીડે ખાયતે,
 નીત્ય રાજ તે સંતાપેરે. કર્મ.—૪૯
 ચુંખી કરેછે ધરી ગાજનેં,
 લેછે મનેં ઉછરંગરે;
 વાતો સુણાવે વિનોદની,
 નથી સુવાનો તે મંગરે. કર્મ.—૫૦
 પરણ્યા પીઠની હુંતો પ્રેમદા,
 ભવ બાળ્યો બહેનો મહારેરે;
 સાસુ જાયો તો આવું ઝોચરયો,
 કેમ જાશે જનમારેરે. કર્મ.—૫૧
 એવી અક્કલનો અસાનતે,
 રમે, ભમે, તે ગોવાળરે;
 કન્યા રાસીછે પુરે રાંડવા,
 કેવો માંડું હું બેવારરે, કર્મ.—૫૨

જાણું, ગણું તણી ગમાને,
 કળ્યાખોર લાવે આજરે;
 માત પીતાનો અતી લાડો,
 નોઈખણું લાગે જાળરે. કરમે.—૪૩
 મમરો માસુતો બેડ માહરાં,
 પુણુ શાથી એના પાવરે;
 ખોલું પણ ખોલ જડતા નથી.
 મહારી જીમડી કપાવરે. કરમે.—૪૪
 મમરો અભણ પુરો આજસુ,
 એહો અક્ષતનો અંધરે;
 ભંગી, જંગી, ને ગાંજા ખોરીયો,
 કેદ કરે મતી મંદરે. કરમે.—૪૫
 બહીવા અર્થે કદાપી નો મોકલ્યા,
 લેવા કાપડ કે દાણારે ;
 કાવટા વખતે આવી પોહ્યાંચશે,
 મમસજી એના શહાણારે. કરમે.—૪૬
 ધંધો ન જાણે કોડી એકનો,
 પોઠી રહેછે બળોયલ રોગીરે ;
 એની આલાખ કેરો છોકરો,
 કયાંથી હશે બહેન ભોમીરે. કરમે.—૪૭
 માસુ શહાણીનેં ચતુરછે,
 પતી પુજે સકુમારરે ;
 બ્યાન ધરેછે પરિ 'ખસાનુ',
 દેખાડેછે લોકાચારરે. કરમે.—૪૮

શીવજી શેવેછે સવારમાં,
કરમા કુંજ, છાપ, ઝાંરીરે ;
ધૂન, દીપ, નૈવેદ્ય, જે આરતી,
શીઝવેછે નિપુરાશીરે.

કરમે.—૫૯

ઐવી માધતા રાખે આપના,
ભીતરકી જ્ઞાણે મારાશીરે ;
બલદેવનો રામ ભોમિયો,
પીજી નાગણ જ્ઞાણે કાળીરે.

કરમે.—૬૦

લોક જ્ઞાણે છે દ્રો માધવી
મતી સકુમાર નાશીરે ;
ભૂત ભરાયે ઐનું પારખું,
કહેશે આશી કે નહાશીરે.

કરમે.—૬૧

પરણ્યા પતીને પીટે શીમમાં,
માત પેઠીયો જગાડેરે ;
પરણ્યો ગણેછે કોંડી ઐકનો,
ડહાપણુ મંથલું કુખાડેરે.

કરમે.—૬૨

આશી ચિખ્ખામણે લઢી પડે,
પળમાં કહેશે પીઠુ ઝેરરે ;
નહીતો કહેશે કે કુવે પડું,
ભાગી વર્તવેંછે કેરરે.

કરમે.—૬૩

ગંધુ રખડાવે દીન આરતું,
રોમ રાખે દીલ માથરે ;
પતી તે કહો શા હિમાખમાં,
થાકે વિધવતી નાથરે.

કરમે.—૬૪

જાણે જાણમાં પેશી ખાંતથી,
 માલ મસાલા તૈયારરે ;
 છાનું મંગાવી બજારથી,
 ભૂખે ટળવળે બાળરે. કરમે —૧૩
 પ્રટરે ભૂંડી પાતી સંખણી,
 ડહાપણ માંહે પડી ધૂળરે ;
 ખડિત બગીરે કૂમારજી,
 સારે બોણુ બધું કુળરે. કરમે. —૧૪
 ગર્વ સખેછે બાણે લખપતી,
 માત સાંધે તેર હોરે ;
 બહેવાર બલાંધે ઝેરી રીતથી,
 ચોખ્ખા લાપે દાળ ખુટરે. કરમે. —૧૫
 મહેટાઈ સખેછે કુળનાતમાં,
 કુલીન ગણાવાને માફરે ;
 નાત વરામાં કુળી ગયા,
 ધરનું જોયું મં ભાષણરે. — કરમે. —૧૬
 કર્મ કરવુંછે બાળ જેટલું,
 દોહા સુવાયા વધારીરે ;
 સાત નથી મકુમારને,
 પડશે શીર ખોત બાગીરે. કરમે. —૧૭
 બીતી લાગેછે મ્હારા દીનમાં,
 હાંકયો હુમ્મોછે સંસારરે ;
 આંખ માંચાશે કદી વૃદ્ધની,
 નથી આરો નરનારરે. કરમે. —૧૮

બોલું ચાલું જો સખી કોઇથી,
 મહેરં અંગે શણગારરે ;
 જર્જ કદી હુ દેવ મંદીરે ;
 સાથે આવે ચોકીદાર રે

કરમે.—૭૧

પુરે સવારથી તે કેદમાં,
 બહાર જવાદે ન મુનેરે ;
 આ દુઃખથી તો મરવું બલં
 અરં કહું છું બહેની તુનેરે.

કરમે.—૭૨

હારે બહેની, આવ્યો વસંત વરણાગીઓ,
 રંગ રમે નીત્ય ગોરીરે ;

હોરી રમેછે યુલાલથી,
 મહારે ધમે હૈયે હોળીરે.

કરમે.—૭૩

ગ્રીષ્મ રૂતના જોને વાયરા
 કોયલ કરેછે બહુ રોડારરે ;
 ગાયન કરીને કોને રીઝવું,

પીકુ નહોતો નેડારરે.

કરમે.—૭૪

આંખે ઝુલેછે કેવાં સાખીયાં,
 જોને વેડે પેલો માખીરે ;
 જોખન આંખાને ઢાણ વેડશે,
 બહેની કહેને તું મર્માળીરે.

કરમે.—૭૫

બાગ ખીસ્પેછે કેવો ફુલથી,
 ચંપો, ચંપેલી, યુલાયરે ;
 જોખન બાગ ક્યારે ખીલશે,
 સખી દેને તું જવાબરે.

કરમે.—૭૬

વર્ષા રૂતુ કેરાં વાદળાં,
હોડે આકાશે અપારરે ;
અપળા અમકે નેં થાય કાટકા,
ધન વરસે મુશળ ધારરે. કરમે.—૭૭

આંધે ડોદાળો હાથે પાવડો,
ઝેડુત કરેછે કલોલરે ;
ઝાડે ચડીનેં નાચે મોરતો,
માદા રીઝવે અતોલરે. કરમે.—૭૮

મહારે અવસર કયારે આવશે,
મન ચીંતા કર બહેનરે ;
પંખી પલુ પ્યાર જોનેં ડેટલો,
પતી સુખે સુખ ચેનરે. કરમે.—૭૯

સરીતા ચાલે જો ઉતાવળો,
ભાવ રાખે સ્વામી સાથરે ;
આતૂર અધિક બહેની એયકી,
જાણે ભિડું સ્વામી નાથરે. કરમે.—૮૦

શર્દ રૂતૂતો જોને શાભતા,
અળકી રહ્યા નભે તારારે ;
તેમાં સુધાકર શાભતો,
મનસુખા કરે મહારારે. કરમે.—૮૧

વિચાર કરેછું મન માહરે,
પતી કાલે મ્હોટો થાશેરે ;
આખ માથે નવ આણવું,
પતી વ્રત મ્હારું જાશેરે. કરમે.—૮૨

મનનેં મારકું ડરી લાજથી,
 શીયલ વ્રત ભાગે મહારે ;
 દોયલા દીવસ કાલે વામશે,
 વિચ્ચ પતી કરશે મારે. કરમે.—૮૩
 હારે બહેંની, ગરબો ગવાય ધર આંગણે,
 ગાય ગોરી ગીત વરણીરે ;
 તોય ન જવાય બહેંની હું થકી,
 ઐતો કયા ભવની કરણીરે. કરમે.—૮૪
 મહારા મમાણી મુજ ગામની,
 મહિયર પેલી મકુમારે ;
 કહેડે લીધું છે ઐક છોકરે,
 આલે આંગળીયે બે બાળરે. કરમે.—૮૫
 રહીલું અમાગણી હું વાંઝણી,
 પતી કપારે મોટા થાશેરે ;
 લેઉ હાવોરે સ્વામી મુખનો,
 દીલ દાઝ ત્યારે જાશેરે. કરમે.—૮૬
 પાપી પીતાને માત મહારાં,
 પાપી સમરે નેં માસુરે ;
 કાગની કોટે તો રત્ન બાંધીયું,
 દેખી આવે આંખે આંસુરે. કરમે.—૮૭
 કૂટરે જનેતા પુરી પાપીણી,
 શાહાણી યધનેં કેમ ચુકીરે ;
 પાટા બાંધીનેં નાખી કુપમાં,
 કીધી ખરે ખરી દુઃખીરે. કરમે.—૮૮

આપું ધારકું હતું આપમાં,
 શીદ માડી તેં જીવાડીરે ;
 જન્મ મને તો નખ દેધને,
 કેમ નાખી નહીં મારીરે. કરમે.-૮૯.
 ઝટરે ભૂડી તું અભાગણી,
 વેરણ વીધાતા માતરે ;
 શાને સ્વરૂપ મને આપીયું.
 શીદ મરજી નારી જતરે. કરમે.-૯૦
 કુટુંબ કંગાલ કદી જો મળે,
 પતી તણું હોય મુખરે ;
 સ્વર્ગ ભૂવન ઇચ્છા નહી કરે,
 ખ્યારી તણી ભાગે ભૂખરે. કરમે.-૯૧
 ઘણી નાતોમાં દુઃખી ઝમારતો,
 ખાવા ધરમાં નહીં દાણોરે ;
 પાટા ખાંધીને નાખે કુપમાં,
 વર મૂરખ હો કે શાહાણોરે. કરમે.-૯૨
 ખાર વરમનો આ છોકરો,
 ઘોડા મરખી જે છે નારીરે ;
 પંડય રાગી છે કેવો દુખજો,
 કીધી અન્નોની ખુવારીરે. કરમે.-૯૩
 ધરમાં ખાધાનું દુઃખ ભાગવે,
 માર મારે નીત્ય દહાડીરે ;
 શીવી દળીને ભરે પેટ તે,
 છાંણું બળતણ વીણે ભારીરે. કરમે.-૯૪

વેડ કરાવે બે મર્જદખી,
 શુભામડી કે, કો ગોલીરે ;
 અન્ન વિના તો લથડી પડે,
 કશ કાયા બણે કોળીરે. કરમે.-૯૫
 સહીયર જો નેં પેલો શેઠીયો,
 દાંત પડયા, ડાઝાં મળિયાંરે ;
 જમણા કરમાં તો ઝાલી લાકડી,
 માથું ધૂન્ને આઘ્યાં પળીયાંરે. કરમે.-૯૬
 પરણ્યો તે ગયા કાગણુ માસમાં,
 ખાર વરસની ખાળીરે ;
 મસાણુ કોંઠે જશ નાવલો,
 જોખન વંતી થશે નારીરે. કરમે.-૯૭
 કાયા કાંપે છે બહુંતી માદરી,
 ચુડો ફોડવા ખાપે આલીરે ;
 અધોર કર્મ તે તો આદરી,
 ચોરે ભાલે રમશે જારીરે. કરમે.-૯૮
 ગર્ભ ગાળે છે એવાં પાપથી,
 લાચારથી સકુમારીરે ;
 પરતાય છે તે પોતે પંડમાં,
 ખઆવાની નથી ખારીરે. કરમે.-૯૯
 એવી હત્યાઓ થાય જોડલી,
 માત પીતા કેરે શીરરે ;
 માટે ખાળક, વૃદ્ધ, ટાળીનેં,
 પુખ્ત હમ્મર જોજો વીરરે. કરમે.-૧૦૦

કંન્યા થકી તો પાંચ વર્ષનો,

મોટો જોજો મકુ મારરે;

આશીરવાદ દેશે આપથી,

કૃપા કરે કીરતારરે.

કરમે.—૧૦૧

નહાનો તેવો વૃદ્ધ જાણનો,

વૃદ્ધ ભૂંડો જોયો બારીરે;

કહેવત “મીઠલ મડે બાંધીકું,”

મહાત્મા દેશે નહીં નારીરે.

કરમે.—૧૦૨

ધનનો લાલચે નાખો કૂપમાં,

કંન્યા આપની કુમારીરે;

અધોર પાપી તો પુરા થશે,

નર્ક તણા અધિકારીરે.

કરમે.—૧૦૩

સ્ત્રિનો ખોરાક પતી સુખનો,

પૂરપ ઊદ્યોગ પ્રમાણરે;

પ્રાણી માત્ર ખોરાક અન્ન દેવનો,

ક્રમ બાંધ્યો સારીંગ પાણરે.

કરમે.—૧૦૪

મન અંકુશે તન હાથોપો,

વશ રાખ્યો ગીરધારીરે;

હવે પછીની લાજ રાખનો,

છેલ છેલી અર્જ છારીરે.

કરમે.—૧૦૫

ખાલ કોંઠા છે કૂતર્કના,

દોષ માત્ર સારીંગ પાણીરે;

કામ મારયોછે હજી માહરો,

મારી આપો વડુ વાણીરે.

કરમે.—૧૦૬

- સ્વસૂર સાસુની નીંદા ઝામરી,
પતી કહો મેં ગમારરે;
ગાળો બળાપામાં દીધીયો,
માફ કરો કોરતારરે. કરમે.-૧૦૭
- અબળા બતીજો સ્વભાવ છે,
જુઠી, પ્રપંચી, કો ભરીરે;
કોર ભાષણ કહ્યાં કોટીયા,
ક્ષમા કરો ત્રિપૂરારી રે. કરમે.-૧૦૮
- આહાર, નીદ્રા, નેં કામવાસના,
કપટી, કુટીલ, વિહારીરે;
તેનેં બચાવવા અંકૂયતો,
સાચે કહુછું દેવું બારીરે. કરમે.-૧૦૯
- મેરૂ આગળ નેમ કાકરો,
બાનૂં આગળ ખેલોતરે;
નીધી આગળ ખાખોચિયું,
તેવી ગુરૂ માત્ર નારીરે. કરમે.-૧૧૦
- સાલ વિક્રમ શત ઝોગણી,
ઉપર છતરી નીરધારરે;
અશ્વીન માસ ઝેકાદશી,
કબળ પક્ષ બચુવારરે. કરમે.-૧૧૧
- ગાય શીખે ને ગરબો સાંબળે,
નર, નારી, સુખ વાસરે;
બળદેવ રાસનો છે વિનંતી,
આશા પુરે અવિનાશરે. કરમે.-૧૧૨

આર્ય બંધૂઓને વિનંતી.

રામ પરજ.

અરે કોણુ આદમી એવારે, જાણે જમસેદજી જેવારે.—એ રાગ.

અરે કોઇ હિંમત ધારારે, બાબાતણાં દુઃખાને ટાળારે;—ટેક.

આર્ય જનો મા'રી અર્જને' જીરમાં, વાંચીને' કરજો ખ્યાલ,
રંક વનિતાનો ટાળો બળાપો, ભૂંડી કળોડાની ગાળ.

અરે.—૧

પ્રાચીન કાળના ધારા ધિમંતો, કેમ તજ્યા તમે દૂર,
વિદ્યા, કળામાં નિપૂણ બનાવી, પર્ણાવતા તેઓ સૂર.

અરે.—૨

પુખ્ત જીમ્મરના લગન થકી વળી, નર નારીમાં હતો પ્યાર,
હળોમળી સંપે ભાગવતાં દંપતિ, સુખ સંપત્તિ સંસાર.

અરે.—૩

તેહજમાનાની પ્રજા જીવો કેવી, બળવંત અનહદ વીર,
ધિમંતને શૂરવીર, વિચ્છિન્ન, દીર્ઘાયૂ, કો રણધીર.

અરે.—૪

કૂડ, કપટ, ફૂલક્ષણ નહીં કદી, કલેશ કંકાસથી દૂર,
રહેતા સદા આનંદ મગનમાં, પ્રાકૃમતો બરપૂર.

અરે.—૫

કન્યા તણી કોડી ખાવા ન લેતા, મણીંતે રાષ્ટ્રે રંક,
તે પૂણના પરતાપથી ધરા, રસકસ દેતીનિઃશંક.

અરે.—૬

માન્ય પ્રતિષ્ઠા અધિક સ્ત્રિઓ તણી, રાખતા તે ભરથાર,
પતિવ્રતા ધર્મ પાળતી સતિયો, ભોગવતી અવતાર.

અરે.—૭

પ્રાચીન કાળનો રથીતિ સુણાવી, ટૂંકમાં કરજો વિચાર,
સાંપ્રત કાળમાં ખાળ લગનથી, કેવાં પેદા થાય ખાળ.

અરે.—૮

નિર્માલ્ય, ખીકણ, જોર વિનાનાં, અલ્પાયુ તેતો અપાર,
મંદ મતી, રોગી, મગજનાં ખાલી, નિરતે જતે નીરધાર.

અરે.—૯

નાતમાંહે અધટીતછે ધારા, સૂણી લાગે બહુ જવાળ,
પારણા માંહે ઉછરતી વયના, હર્ષે પર્ણાવેછે ખાળ.

અરે.—૧૦

એક ખીજના ગૂણ કે દૂર્ગૂણ, શું જાણે ખાળક રાંક,
સમજી, અભણકે આજસુ નીવડો, પરણાવે મારી જેઠાંક.

અરે.—૧૧

છોકરવાદી ઉછાંછળી ચાલના, ઘણા જોજી સકુમાર,
દિશાર વયમાંથી ચોરી કરંતા, ખેલે તેઓતો જૂગાર.

અરે.—૧૨

માત પિતાનો ધાક કે ધોખો, નહોં મળે લવલેષ,
“શા’ણી” શિખામણુ દે જો પતીને, સાસુ મારે સતીઠેસ.

અરે.—૧૩

એવાં કૃત્યતો કોઠી બને વળી, કહેતાં ન આવે પાર,
ધાન્યને ધૂળ કરીને તે અમળા, આપ, ન ચાલે લગાર.

અરે.—૧૪

આજના પાપી, પ્રપંચી, લોભી, કપટતણો નહીં સુમાર,
રે'છે ઉદાશી બળાપાથી ડૂબી, ગર્વ ઘેલા તે ગમાર.

અરે.—૧૫

મૂર્ખ, અવિચારી, પુરૂષ થયા જ્યાંથી, સ્ત્રિઓનું ઉત્સ્યું માન્ય,
સતીનાં સત્ય લૂંટાય બજારે, નથી પાલીનેતો સાન.

અરે.—૧૬

કન્યા દાનનું કામ કરે પણ, લે મન ગમતા દામ,
સૂઅને સંપત્તો આપ લૂંટે પછી, કન્યા તણુકો' કયાં શાંમ?

અરે.—૧૭

એવા અંડાળોના પાપથી રસકસ, એંચી લીધો ધરા ઉર,
વર્ષા કાળમાં મેધરાજ વળી, કેવી પડાવેછે ખૂમ.

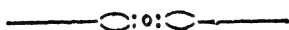
અરે.—૧૮

કાળ દુકાળથી દુઃખો પડે કેવાં, દેશ પ્રદેશ ચોક્કર,
પાપછે પ્રલે કાળનું લક્ષણ, વર્તાવે બાઝો કેર.

અરે.—૧૯

મદ્દગૂણી પ્રતિષ્ઠિત, વિમંતો, અટકાવો એવો ચાલ,
બળદેવ, રામ પ્રતાપથી સધળાં, સુખ આપશે જગપાળ.

અરે.—૨૦

પોતાની બહેનપણીની શિખામણ.

(સાંભળને સજ્જન નરનારો, હેત શિખામણ મારીજી—એ રાગ)

સાંભળને સકુમાર સલૂણી વાત સુણી બની મુગધી રે,
જોખન મદમાં વ્યાકૂળ વનિતા, રહેછે વ્રેહેના દુઃખથી.

સાચું કહું છું જી.—૧

કૂળવંત ધર શોધો પરણાવી, માત, પીતાએતો વારૂં રે,
સગાં, મહોદર, ઝિયભારો વળી, ખાન પાને મુખ સારૂં.

સાચું.—૨

ખાળક વરને દેખો પ્રીછી, કેમ અંજયા ભરમેરે,
મને બાસેછે, વીધો બળવાને, સેખ લખ્યો તુજ કરમે.

સાચું.—૩

વાંક પીતાનો લેશ ન કાઢો, નીમીત માત્રછે દોષરે,
તુજ સંતાપે દેહ હમન કરે, થાય બેકુને અપ્રસોસ.

સાચું.—૪

વૃદ્ધ, તરણ, કે ખાળક, મૂરખ, અંધ, અપંગ, કે રોગીરે,
લગન મંડાપમાં દીધા જે તાતે, માની લેવા બહેન ભાગી.

સાચું.—૫

કંથ કાસે તુજ મહોટા થાયે, છાકરવાદી છોડાવોરે,
વિવેક બુદ્ધીએ લખવું, બલવું, પ્રીત થકી ખતલાવો.

સાચું.—૬

નહાની વય નેં લાડ થકી વળી, ટેળવણીમાંછે ખામીરે,
મોટાપણામાં માથે પડયાથી, સુધરશે તુજ સ્થામી.

સાચું-૭

લક્ષણવંતી, રૂપેપૂરી, શા'ણી નેં મકુમારી રે,
મન અંકૂશથી તન હાથીને, મારીનેં રાખજો વારી.

સાચું-૮

ભૂમી શયન, અને, અન્ન અલૂણું, એક વખત નિત્ય જમવુંરે,
આંખમાં કાળજી સોળ સજીને, એકલજાં નવ શરવું.

સાચું-૯

આજ થકી વર્ષ ત્રણ લગી બહેંતી, વ્રત કરે ખરા, મનથીરે,
તે પુણ્યના પરતાપ થકી પતી, સુખ મળે કહું તનથી.

સાચું-૧૦

બળદેવ, રામનું રટણ કરે જોમ, પતી પુજન કર, નારીરે,
પ્રાણજીવન સુખ, સંપત્તી, સંતતી આપશે આશીશ હારી.

સાચું કહુંછું-૧૧

કઠણ શબ્દોના અર્થ.

શબ્દ.	અર્થ.	શબ્દ.	અર્થ.
અમૃત.—મીઠાશ વાળું.		કાવળ.—મોતી.	
અવગી.—પૂરવિ.		કામી.—વિષયો.	
અવિનાશી.—પરમેશ્વર.		કીર.—પોપટ.	
જલણ.—મીઠા વગરનું.		કુચ.—છાતી, રતન.	
અચિન.—ગુ. ૧૨ મો મહિનો.		કેમરી.—મિંદ.	
અતહદ.—અતીથે.		કોકીલ.—એક પક્ષી.	
અલપાયું.—ડુંકો આવદા.		કંન્યારાશી.—નામદ.	
આર્ય.—હિંદૂ.		કાન્તી.—સ્વરૂપ.	
ઈંદ્રવાયલુ.—એક જાતનું ધન		ખદ્યાત.—આગીયો કીડો.	
ઉદર.—પેટ.		ગજદંત.—હાથી દાંત.	
ઓથ.—કુચક.		ગર્ભ.—મહિના.	
અંકૂશ.—એક જાતનું હથિયાર		ગ્રીવા.—ગદન.	
કળોકું.—નાનાં મોંઠાં.		ધન.—વરસાદ.	
કનક.—સોનું.		અપળા.—વિજળો.	
કરી.—હાથણી.		ટાંક.—કરાવ.	
કદળી.—કેળ.		ઠાઠાં.—પાંચળાં.	
કમ.—માર્ગ.		ઢોળિયો.—નાખ્યો.	
કશ.—સુકાયલી.		ત્રિપૂંગરો.—મહાદેવ.	
કપોત.—જનવરનું નામ.		તૂશિપાટીયાં.—ધરેણું.	
કરણી.—નશીબ.		દામણી.—ધરેણું.	

શબ્દ. અર્થ.
 દીર્ઘાણુ.—લાંબો આવદો.
 દો'યલાં.—દૂ'ખના.
 દંપતી.—સ્ત્રી પૂરુષ.
 ધરા.—પૃથ્વી.
 મિમંત.—બુદ્ધિશાળી.
 નભ.—આકાશ.
 નાશિકા.—નાક.
 નિર્મ્યો.—પેદા કીધો.
 નીધો.—સમુદ્ર.
 નિપૂણ.—જાણીતો.
 નિઃશંક.—નિશ્ચય.
 નિર્માણ.—દૂર્બળ.
 નિસ્તેજ.—તેજ વિનાનો.
 પ્રજા.—છોકરાં.
 પ્રવાળ.—પરવાળું.
 પ્રસવ.—જન્મ.
 પતિવ્રતા.—સ્વામી ભક્તિ.
 પ્રીતિ.—પ્રેમભાવ.
 'વ્રજ ભોજન.—'વ્રજભુજા જમાડવા.
 ભવ.—સંસાર.
 ભ્રમર.—મધુપના ઉપરનો ભાગ.
 ભાતુ.—સૂર્ય.
 મતી.—બુદ્ધિ.

શબ્દ. અર્થ.
 મર્ણાતે.—મરતા સુધી.
 મતોમંદ.—કમ અકલ.
 મીઠલ.—એક જાતનું રૂબ.
 મેરુ.—પર્વત.
 રસ્તા.—જીભ.
 રસ કસ.—મીઠાશ.
 રાજ્ય નગર.—અમદાવાદ.
 રંભા.—પરી.
 લા'વા.—લાભ.
 લંગર.—દાગીનો.
 વર્ણાગિયો.—એશકી.
 વામૂકી.—નાગનું નામ.
 વેસર.—તથા, વાળી.
 અવણુ.—કાન.
 સરીતા.—નદી.
 સહોદર.—કુટુંબ.
 સાધૂતા.—ધર્મ ભક્તિ.
 સાધવી.—પત્ની.
 સુધાકર.—અંદ્રમા.
 સોળ.—શણગાર.
 સંતતી.—છોકરાં.
 ક્ષમા.—માફ.
 ક્ષિણુતા.—આધુનિક.

અંતરલીપિકા, મનહર છંદ.

બનાવ્યો પુરણ ગ્રંથ, ઇષ્ટની કૃપાએ કરો,
 લહુ નહીં ગૂણુદોષ, પાઠિફો સુધારજો;
 દેશ ગૂરજર માંહે, બનેછે બનાવ બહુ,
 લઘા વનિતાના હાલ, રૂઝિરમાં ઊતારજો;
 રાસ્તછે વિચાર બાળ, લખનેં નિષેધ કરો,
 મગ રૂપી ટાળી કરો, સંપથી ઠરાવજો;
 ભવિષ્ય બાંધીનેં કહુ, દૂરદશા તનયાની,
 ટળી ગયે સઘ યથે, આપણા ઉદ્ધારજો-૧.

જાહેર બખર.

આ પુસ્તક મમાદેવી પાશે શેઠ
ચાંદરમલની ચાલીમાં માસ્તર બ
દાસરામ પાશેથી રોકડી કીમતે મળશે

